

ציונים

כך כ"י יחיד. ע"י ירושלמי ברכות פ"ג ה"ג וע"י ב"ר. ש"צ מוציא. ירושלמי שם פ"ד ה"ו מ"י פ"ח מ"ה מפלה ה"ט טו"ט ע"י קכ"ד סעף א' ועוד אור"ח ס' סק"ל.

שינויי נוסחאות

תוקע ומריע ותוקע שלש פעמים. במשנת"ס ובמשנת"ר תוקע ומריע ותוקע ותוקע ומריע ותוקע שלשה פעמים; וכ"ה ב"מ"ק (ו"ס מריע נ"י הפעמים). רבן גמליאל. ב"מ"א ר"ש בן גמליאל וכ"ה נלו"ח ה"ל ק"ש ס' ה' וע"י נגמ'.

תוספות חדשים

ט ה"ב ר"ה ש"ץ מוציא כ"י והלכה כחכמים כ"י. וכ"פ בש"ע אור"ח ס' קכ"ד וכתור אור"ח ח"ס ס' סק"ל.

אור גדול

ט במשנה בשם שש"י צבור חייב כ"י. ע"י אור"ח (ס' קכ"ד סעי' ד') בהגה שכל העם צריך לעמוד בשעה שהש"ץ חוזר התפלה. רעיון ב"מ"ש שכתב זה בשם הגהות מנהגים שהביא קצת ראיה. ולפענ"ד נראה ראיות מבוארות להיפך. יעו"ן יומא (פ"ו ב') דאמר בר המדורי ה"י קאימנא קמי' דשמואל וה"י יתיב כי מטא ש"ץ ואמר אבל אנחנו חטאנו קם מיקם בר אי"כ מבואר להדיא דיתב בעת חזרת הש"ץ. וכן מבואר להדיא ביר"י (סוף ר"ה) ור"ח ור"י הו' יתיבין תמן בתקיעתא מן דמצלין את צלחת ר"ח כ"י יעושה"ט. ורעיון בר"ן ובמחלוקת (סוף ר"ה) מה שביארו על היר"ה ה"ל. אי"כ מבואר להדיא דהו' יתיב בעת חזרת הש"ץ. רעיון ר"ה (סוף ר"ה) דכתב לפי שד"ק תפלות דמירושב הוא שעל סדר התפלה ואף שהוא מעומד לש"ץ מ"מ לכל העם הוא מיושב יעושה"ט מבואר ג"כ דמותר לישב בחזרת הש"ץ. ולכל הראשונים דפירשו תקיעות דמעומד על סדר התפלה. עכ"ז לא תקשי. לא מיבעי' לפירוש הערוך דבעת תפלת הלחש תוקעין פשיטא דא"ש. ואף לפירוש הראשונים דבעת חזרת הש"ץ קרי מעומד מ"מ משום דהצבור צריכין לעמוד בעת התקיעות או דהם עיקר שעל סדר הברכות. ועוד

ומשך בשניה בשתים וכו'. שאין לתקיעות שיעור למעלה שאם רצה להאריך מאריך ואין הדבר ניכר כשהוא מאריך שיכין לשתי תקיעות. אלא מחמת כשהיא כפלים בשעור תקיעה ראשונה ומשום הכי קמני [מקע] בראשונה שבחלת הסיון. והאריך בשניה כשתים בראשונה. סלקא דעתך אמינא כיון דהאריך זה כשתים בראשונה דליהוי כאלו הפסיק ביניהם. ואיכא שתי תקיעות קא משמע לן. הרא"ש והר"ן בשם הרמב"ן: ומשך בשניה בשתים. כתב הר"צ ללא כזה כ"י פשוטה שלאחריה דמלכיות ופשוטה שלפניה דזכרונות. וכן לשון רש"י. ואע"פ שימשוך עד שאמר עשרה זכרונות יש לעשות כן. א"י כריז"ן דאם אמר שלש ילא. וכל שכן לדברי הפוסקים דכשאומר ובמורתך כחוב לאמר דלא ונוסח הברכה אינה מעכבת לאומרה כל כך בארוכה. ועוד יש לומר דקאי אסיפא יחיד שצריך ואח"כ נחמנה לו שופר כ"י: אין בידו אלא אחת. היינו תקיעה שלאחריה. ולא כ"מ דהיינו תקיעה ראשונה ודמש"ה אלטרין למחני תקע בראשונה דאמאי לא תעלה לו לתקיעה אחת דהא כונת מצות תקיעה הימה לו. אלא לתקיעה אחרונה של סימן העבר עלמה לו ודקמני תקע בראשונה כתבתי לעיל. הר"ן: נתמנה. מפורש במשנה ד' פרק ו' דשביעית: תוקע ומריע ותוקע ג"פ. תוקע ומריע ותוקע בשביל מלכיות. וכן בשביל זכרונות. וכן בשביל שופרות. רש"י: כך כ"י יחיד ויחיד חייב. כתב הר"צ ואין ש"ס יורד לפני המיצה. אלא להוציא את שאינו בקי. דאע"ג דכל ישראל ערבים הם זה לזה ומה"ט מוציא זה את זה בברכת המצות כמ"ש בס"פ דלעיל. הא תניא בגמ' דהכא נפיקא דמי שצריך וכו'. יחיד שלא צריך אין מצוה מנכר עליו. וטעמא כמז הר"ן בשם ירושלמי משום דתפלה מסתבר שיהא כל אחד מנקה רחמים על עצמו [ופסק ההלכה שכתב הר"צ. גמרא]:

סליקא ל"ה מסכת ראש השנה

פירוש המשניות להרמב"ם

המחלוקת בכל התפילות כולם כי חכמים אומרים כשם ששליח ציבור אינו יוצא י"ח אלא בתפלת עצמו כך כל יחיד ויחיד אינו יוצא ידי חובתו אלא בתפלת עצמו ורבן גמליאל אומר כי בתפילת שליח ציבור יוצא י"ח היודע להתפלל ומי שאינו יודע והלכה כרבן גמליאל בתפילת ר"ה ושל יוה"כ בלבד לפי שהתפלות ארוכות בשני ימים אלו:

סליק פירוש המשניות להרמב"ם ממסכת ראש השנה

מלאכת שלמה

סימן ס"ד הצור חיובן לשמוע התקיעות על סדר הברכות אבל היסוד שומען על הסדר ולא שיקדים תרועה לתקיעה אלא שאין לשמען על סדר הברכות יש פוסקים דכיון דישא אינו שומען על סדר הברכות טוב שישמע אותן לפני הברכות ותוכי האי סברא מהא דאמרין צריך ואח"כ נחמנה לו שופר משמע שאם נחמנה לו קודם שצריך שחוקע קודם שצריך ע"כ ולדבריהם ו"ל יחא דקמני נחמני מי שצריך לשון יחיד אע"ג דמחמנין מוקמינן דיוק שלה דוקא בציבור דכחמינא. תוקע ומריע ותוקע ותוקע ומריע ותוקע שלש פעמים. כך נראה ש"ל. אכן מחוץ פ"י רש"י ו"ל שפירש חוקע ומריע ותוקע בשביל מלכיות וכן בשביל זכרונות וכן בשביל שופרות ע"כ משמע ק"ח שאינו גורם רק פעם אחת חוקע ומריע ותוקע. וכתב הר"ן ו"ל נראה לי שלכך הקדימו תקיעות שמיזשכ אע"פ שהיה ראוי להקדים אותם שעל סדר הברכות שהן עיקר לפי שאלו היו מקדימין אותם אפשר שלא יהיו חוששין

אח"כ לתקיעות שמיטת שאינם חלל לערצב את השטן בלגד ולפיכך הקדימו תקיעות שמיישב שבדיע שלא יחלוו צאוס שעל סדר הברכות עכ"ל ז"ל. ועיין במ"ש לעיל בפירקין סי' ה' בשם בעל המאור ז"ל. ר"ג אומר ש"צ מוציא וכו'. מסקי' בגמ' מנח ברימא דר"מ בלגד הודא לר"ג ברה"ה יום הכפורים של יונל

ומשים הכי הלכתא כר"ג באלו אש"פ ששאר חכמים לא הודו לו אפי' באלו: **ששליש צבור**. בשב"א מפני שהוא סמוך וציד פ"ח דהלכות מפילה סי' ט' וצטור א"ח סי' קכ"ד וסי' תקצ"א. **סליק פירקא וסליקא לה מסכת ראש השנה בעה"י הטוב ומטיב לבריות נתחיל מסכת תעניות.**

אור גדול
לפמ"ש הרמב"ן במלחמות א"כ הנהוג הי' להתפלל שבע ובמלכיות זכרונות ושופרות לצאת מש"ן יעושה"ט ברו"ה ורמב"ן (סוף דיה) א"כ שפיר צריכין לעמוד כיון דיוצאין מן הש"ן משום שומע כעונה א"כ שפיר צריכין להיות בעמידה. הן אמת דמירוי' (סוף דיה) הנ"ל בראה דאף היכא דיוצאין מן הש"ן אין צריכין לעמוד. דהא ר"ז הוי סבר דיוצאין מן הש"ן ואפ"ה הרי יחיב.

י ב י ת פ א ר ת י ש ר א ל
שהמש"ן בשניה כז' אפי"ה לא מהני. טג התפלל מוסף. טז מדמן לו. כמו וימן ה' דג. טו אף שלא תקעו על סדר הברכות, ילא. טז להתפלל שמונה עשרה כל השנה. טז ומפלג הש"ן בקול, הול רק להוציא האזני בקי. טז וצבור מתפללין בלחש תחלה, כדי שניני בני יסדר הש"ן מפלגו. וקיי"ל כמ"ק [קכ"ד]. ואף דכנרכת מלות אף שיאל כבר מוציא אחרים יד"ח [מספ"ג]. הכל נתפלה שאני, דמסמנר שיתפלל כל א' על עצמי. **סליק מסכת ראש השנה**
אמנם דבר זה צ"ע והוא נגד הסברא כיון דיוצא כזה א"כ הוא כאלו מתפלל בעצמו וכעונה משם. והירוי' הנ"ל יש לדחות קצת. ויש לעיין. עכ"פ היכא דיצא והתפלל בעצמו מבורא מכל הני ראיות הנ"ל דא"צ לעמוד. ויעוי' ר"ן (סוף יומא) דהוכיח מהא דקם בעת ויירוי' הש"ן ככלל דגם הצבור צריכין לומר ויירוי' עם הש"ן. ומבואר דהיכא דא"צ לומר עם הש"ן א"צ לעמוד. ואולי גם המנהגים לא כתב זה אלא לחומרא בעלמא.

הלכתא גבירתא כלא דפרק ד'

מעכבין זה את זה ואם ידע א' מהם או ב' יעשה, והברכות אינם מעכבות התקיעות ולא התקיעות הברכות ואיזהו מהם שיודע יעשה וכן סדרן אינו מעכב*) שיעור תקיעה (כשלש תרועות) [כתרועה] וולדין בתשרית שיעור תקיעה (כשלש תרועות) [כתרועה] שכל תרועה כולל תרועה שלנו שהיא יבבות ושברים. ובסימן תש"ת שיעור תקיעה כשלש שברים, ובתרת"כ כשיעור ג' יבבות בעלמא. ואם מאריך הרבה בכל תקיעה אין לחוש, שאין לה שיעור למעלה, שיעור תרועה כג' יבבות וי"מ שכל התרועה מורכבת מג' כוחות בעלמא כל שהוא, ויש מפרשים שכל אחד מג' קולות הקצרות שמורכבת מהם התרועה כל קול וקול בפרט יהיה כשיעור ג' יבבות טורמיטון, ולפי זה יהיה כל התרועה בכלל כשיעור ט' טורמיטון, ולצאת ידי כל הדיעות יאריך בתקיעות לתשרית כשיעור ח"י כוחות דשיעור תקיעה כתרועה, והתרועה ליו"מ ב' כשיעור ט' טורמיטון וכן שברים שנקרא גם כן תרועה, ובסי' תש"ת ותר"ת, יאריך לכל הפחות בתקיעה כשיעור ט' כוחות בדוכא יצא לכולי עלמא דמותר האריך בתקיעה אפילו יותר מכשיעור וכמ"ש. וגם יזהר לכתחילה בתש"ת שיקצר בכל שבר, שלא יהיה כשיעור ט' כוחות, שאז יצא מכלל שבר והוי תקיעה וגם יזהר שיעשה בתרועה כשיעור ט' כוחות, וכל קולות השופר צריכין שיהיו בשלימות בנשימה אחת דתרועה כתיב ולא תרועות ואם מפסיק ביניהם אין כאן תרועה שלימה וכן התקיעות, ולכן צריך לזהר שיעשה הג' שברים בנשימה אחת, דאף על גב דהשברים הם קולות מופסקים, אין הכונה שיפסיק בין שבר לחבירו אלא הכונה שיהא ניכר שכל שבר הוא בפני עצמו ולא תכופים יחד כתרועה. ולענין תשרית דחשבינן הש"ת לתרועה יש פלוגתא אם יעשה הש"ת בנשימה אחת או לא. ולכן בתקיעות דמיושב שלפני השמ"ע יקרא המקרא לפני התוקע סדר התקיעות שברים תרועה בפעם א', שיהיה יע"ו התוקע לתקוע אותם בנשימה אחת, ובתקיעות דמעומד דהיינו שבשמונה עשרה יפסיק המקרא קצת בין שברים לתרועה לסימן שיתקע אותן התוקע בב' נשימות, אך אסור לשהות יותר מכדי נשימה ביניהן. תקע התקיעה שאחר התרועה כגון בסוף בכא א' של תר"ת ומשך אותה כשיעור ב' תקיעות לפי שיעור התקיעה שתקע בתחילת הכבא זו, כדי שתעלה התקיעה עתה לב' לסוף הכבא שגמר ולתחלת הכבא ב' שאחריה לא עלתה לו אלא בשביל תקיעה א', וכן הדין בהאריך בתקיעה אחרונה של תשרית כשיעור ב' תקיעות כדי שתעלה לשם תקיעה אחרונה של סימן תשרית. ולראשונה של סימן תש"ת, לא עלתה לו אלא בשביל תקיעה אחת. וליש אומרים בשם הירושלמי אפילו בשביל א' לא עלתה לו, מיהא בתקע תקיעה אחת בין ב' סדרים והתנה שאיזה מן הסדרים הוא הנכון תעלה לו אותה תקיעה יצא. אעפ"י שלכתחילה יתקעו בציבור התקיעות דמעומד על סדר הברכות דמלכיות זכרונות ושופרות. מכמ"ק בדיעבד שהתפללו קודם שתקעו שלא היה להם שופר עד אחר כך יצאו. אף על גב דברכת המצות אף שיצא כבר מוציא אחרים יד"ח כמ"ק בתפלה שאני, ויתפלל כל יחיד ויחיד תפלה בלחש בפ"ע ובנתיים יסדר הש"ן תפילתו ויתפלל אז בקר"ר להוציא שאינו בקי. ואפילו בכולם התפללו וכולם בקיאים אף על פי כן ירד ש"ן וחזר להתפלל, לקיים תקנת חז"ל.

משנה א ב ג ד יר"ט של ר"ה שחל להיות בשבת אין תוקעין בשופר ואסור לטלטלו אלא לצורך גופו ומקומו וביר"ט אסור להשתמש בו כלל דהוקצה למצותו. ורק במקדש היו תוקעין בשבת ובירושלים לרמב"ם היו גם כן תוקעין בירושלים בכלל מקדש, ודוקא בזמן שהסנהדרין יושבין, דהיינו עד חצות ואפילו שלא בפני בית דין, ולרש"י מקדש דוקא אבל בירושלים לא היו תוקעין, ולאחר תקנת ר' יוחנן בן זכאי היו תוקעין בכל מקום שיש בית דין של כ"ג. ודוקא בפני בית דין כדי שיהיו נזהרים מלהוציא לרה"ר, ואמרו על הרי"ף שהיה תוקע בשבת בבית דין דס"ל דמה דהתקין ריב"ז בכל מקום שיש שם בית דין ל"ד סנהדרין, אלא בית דין מופלג וגדול בדורו, ולא נהגו כן תלמידיו אחריו, דס"ל דבית דין היינו סנהדרין קטנה של כ"ג, ואנן קיימא לן דבכל גוונא אסור וכמ"ש. מעלת ירושלים על יבנה לאחר שהוקבע שם מושב סנהדרין גדולה מריב"ז אחר חורבן בית המקדש. עי' מ"ב. תקנת ריב"ז בנטילת לולב שבעה זכר למקדש, ושיהא יום הנפת העומר ט"ז ניסן כולו אסור בחדש, עי' מ"ב. ותקנה שיהיו מקבלין עדות החדש אף לאחר המנחה דהיינו זמן הקרבת תמיד דבין הערבים. ושיהיו עדות החדש אינן צריכין לילך למקום ראש בית דין אלא למקום הסנהדרין, עי' מ"ד.

משנה ה ו ז ט סדר ברכות שמונה עשרה דמוסף בראש השנה אבות גבורות וקדושת השם וכולל מלכיות עם קדושת היום ותוקע תשרית. זכרונות ותוקע תשרית, שופרות ותוקע תשרית, ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים. ואומר במלכיות ג' פסוקים מתורה וג' מכתובים וג' מנביאים וא' מתורה שנוכר בהם מלכות, וכן באופן זה בזכרונות י' פסוקים שנוכר בהם זכרון, וכן בשופרות י' פסוקים דשופרות, וא"א פסוק במלכיות ולא בזכרונות ולא בשופרות של פורעניות ישראל. וא"א פסוק זכרונות ויחיד. ואף על פי דכתחילה תקנו ה' ברכות והתקיעות שעל הסדר בתפלת שחרית, מפני גזירה קבעום אחר כך במוסף וכן הוא עתה, והתקיעות דסדר הברכות דהיינו בשמונה עשרה דמוסף, יתקע אחר לא הש"ן, אלא אם כן מובטח שחזור לתפלתו, וכשמתפלל מתוך הסידור ודאי מובטח, ודוקא ציבור מפסיקים בשמונה עשרה לתקוע, מה שאין כן יחיד ואפילו יש לו מי שיתקע, אלא תוקעים לו קודם שיתפלל מוסף. וסדר תקיעות שלש של שלש שלש, דבתורה לא נזכרו רק ג' תרועות, וקיימא לן דכל תרועה תקיעה לפנייה ותקיעה לאחריה ולא ידעינן אם תרועה שנאמרה בתורה אם היא הלילה שאנו קוראים תרועה, או אם הוא מה שאנו קוראים שברים, או שניהם יחד, לפיכך לצאת ידי כל הפסיקות תוקעין אחר שחרית קודם מוסף, על הבימה, ג"פ תשרית, ג"פ תש"ת, ג"פ תר"ת. וזה היה תקנת ר' אבבה בקיסרי, וכתב רב האי גאון שנשאל איך יעלה על הדעת שעד שבר ר' אבבה, ותקן לא היו ישראל יוצאין ידי תקיעת שופר, והשיב שכך היה הדבר מימים קדמונים מנהג בכל ישראל מהם עושים תרועה יללות ויבבות קלות ומהם שברים ואלו ואלו יוצאים י"ח ותקן ר' אבבה תקנה שיהיו הכל עושים מעשה אחד ולא יראה ביניהם חלוקה [ובפרט כמצות בתחלת השנה שראוי ביותר שיהיה נזהרים להיות אגודה אחת כנ"ל]. ברכות של ראש השנה [וכן ביוה"כ של יובל] ותקיעות דראש השנה [ויה"כ של יובל] מעכבות זו את זו, שאם אינו יודע כל הברכות לא יאמר מה שיודע, אלא לא יאמר כלום, מה שאין כן בשאר ימות השנה אם יודע ברכה א' בשמונה עשרה יאמרה ואין מעכבות זה את זה. וכן תקיעות באינו יודע אלא מקצת הסימן של תשרית, תש"ת, תר"ת, לא יעשה המקצת שיודע, אבל הסימנים תשרית תש"ת תר"ת אינם

משנה ח שופר של ראש השנה אין מחללין עליו יום טוב אפילו בדבר שיש בו משום שבות ואם נפל עליו גל אבנים אסור לטלטל האבנים כדי ליטלו, מיהא על ידי עכו"ם מותר לעשות שבות דרבנן דאמירה לעכו"ם שבות ושבות דשבות במקום מצוה ל"ג.
(*) עי' מג"א סי' תקצ"ג ס"ק ד' וצ"ע